

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 25.mai 2012

Fra Klassekampen AS

Høringsuttalelse om "Utkast til forskrift om produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier (en mer plattformnøytral pressestøtte)"

- Klassekampen ser positivt på utkastets intensjon om en mer plattformnøytral pressestøtte, men er sterkt kritisk til at den i realiteten legger opp til en favorisering av elektroniske aviser. De vil kunne føre til at de pressestøtteavhengige avisene presses til nedleggelse som dagsavis på papir, og i stedet for eksempel bli uke- eller helgeaviser på papir, kombinert med daglige elektroniske utgaver.
- Det er for tidlig å si om papiravisene vil forsvinne og fullstendig erstattes av digital distribusjon av nyheter, analyse, debatt og kommentar. Man kan også se for seg at de nye mediene kommer i tillegg til de gamle, slik fjernsyn kom i tillegg til radio. Pressestøtteordningen bør derfor reelt likestille distribusjonsformene, ikke premiere nedleggelse av en distribusjonsform til fordel for en annen.
- Vi ser det som selvmotsigende å premiere gratis nettbruk når alle i dag jobber for å utvikle betalingsløsninger på nettet.
- Det nye forslaget vil kunne gjøre de pressestøttemottakende avisene betydelig mer avhengig av statsstøtte enn i dag, samtidig som faren for å overbelaste pressestøtteordningen er stor.

1. Generelt

Ved siden av den avgjørende støtten til lokalaviser over hele Norge, er det viktigste resultatet av dagens dagspressestøtteordning at det kommer ut syv norske dagsaviser – Dagsavisen, Vårt Land, Klassekampen, Nationen, Dagen, Bergensavisen og Rogalands Avis – som ellers ikke ville ha kommet ut. Disse avisene representerer ulike politiske, religiøse og avismessige tradisjoner, og er helt sentrale for å opprettholde bredden og mangfoldet i dagens pressebilde. Hvis disse avisene går inn, eller blir tvunget til for eksempel å bli ukeaviser på papir, vil mediemangfoldet bli betydelig redusert, langt mer enn det opplagstallene skulle tilsi.

Det er svært positivt at Kulturdepartementet legger opp til at hovedtrekkene i pressestøttens funksjon videreføres. Vi støtter derfor den nye formålsbestemmelsen, der det heter at *"produksjonstilskuddet skal bidra til å opprettholde et mangfold av nyhets- og aktualitetsmedier karakterisert av høy kvalitet og uavhengig journalistikk, inkludert medier i*

markeder som er for små til å være bærekraftige og alternativer til de ledende mediene i større markeder. "

Departementet har også gjort noen avveininger og avgrensninger som er fornuftige. Vi er enig i å legge et opplagsbasert system til grunn. Opplagsbasert tilskuddsberegning gir, som departementet påpeker, *"et insentiv til bred spredning av innholdet, noe som er i tråd med det overordnede målet om å fremme nyhetsformidling og den demokratiske samfunnsdebatten. Opplagsbasert tilskuddsberegning fremmer også kvalitet, ut fra den logikken at mottakere ikke vil betale for innhold de ikke finner å ha en verdi."*

Vi er enig med departementet i at kriteriene for hvilke dagsaviser som kan regnes som "riksspredte meningsbærende aviser" ikke er definert i dag, selv om de fleste er enige i at de fem avisene som regnes dit i dag oppfyller intensjonene i begrepet. Vi synes ikke det er noen løsning å fjerne begrepet og gi støtte til denne viktige avisgruppen bare ut fra kriterier definert av geografisk tilknytning. Dette vil åpenbart kunne ramme en avis som Dagen, som kommer ut i Bergen. Vi går i stedet inn for at det opprettes en egen ordning for de riksspredte meningsbærende avisene, med en egen definisjon, slik at man etter søknad kan ta stilling til hvilke aviser som inngår i gruppen,

2. Plattformnøytral - frihet til å velge strategi og publiseringsform

Vi ser det som riktig og viktig at pressestøtteordningen er nøytral når det gjelder plattform. Den bør gi avisene valgmuligheter, slik at de selv kan utvikle bærekraftige strategier i det nye medielandskapet der mye er uavklart, ikke minst betalingsviljen knyttet til de forskjellige plattformene. De ulike plattformene har forskjellige styrker og svakheter, og aviser som er ulike må også ha mulighet til å vekte plattformer ulikt.

3. Transformasjon, eller medier lag på lag?

Det skjer store fundamentale endringer i mediebruken og i mediebransjen, men det er ingen gitt å spå om fremtiden. Til tross for at de fleste aviser og mediehus satser tungt på digital nyhetspublisering – på nett, mobil og lese Brett – er det ikke gitt at papiravisene vil opphøre til fordel for digital publisering. En kan for eksempel sammenlikne med da fjernsynet kom. Det endte ikke med at radioen ble utryddet, men at fjernsynsmediet kom i tillegg. En pressestøtteordning bør på samme måte ta høyde for at papiravisene vil bestå, selv om digital publisering blir en stor og populær distribusjonsform.

I alle europeiske land opprettholdes papiravisene, til tross for at det satses tungt på digitale plattformer. Det er også vanskelig å se for seg hva norske aviser som Aftenposten, Dagbladet, VG, Dagens Næringsliv og Bergens Tidende skulle ha å vinne på å legge ned papiravisen. Mange vil også hevde at papiravisen har en egen kvalitet, som vanskelig kan gjenskapes på nettet.

En ikke altfor dristig spådom er derfor at papirformatet i lang tid vil være en viktig nyhetsbærer og sentral plattform for analyse, debatt og kommentar. Da kan det bli skjebnesvangert hvis endringer i pressestøtten fører til at de pressestøtteavhengige avisene presses til nedleggelse av den daglige papirutgaven. Da vil styrkeforholdet mellom de ulike avisene, som pressestøtten på en så avgjørende måte har bidratt til å balansere, bli betydelig endret i de større avisenes favør.

4. Fra dagsaviser til ukeaviser på papir?

Trenden i de store mediehusene i verden i dag er helt klar: Man forsøker å selge elektronisk avis i tillegg til – ikke i stedet for – papiravis. I høringsnotatet er det argumentert godt for dette, og det slås fast "reglene heller ikke bør innebære et direkte press i retning av overgang til andre publiseringsformer". Likevel vil vi påstå at det er nettopp det som skjer, fordi den nye ordningen vil gi betydelige økonomiske gevinster til aviser som *legger ned* papirutgaven på hverdager til fordel for elektroniske aviser.

Denne effekten oppstår fordi støtten til elektronisk opplag er like stor som støtten til papiroplag, til tross for at produksjonskostnadene er forskjellig. Ettersom papiravisene har store utgifter til trykk og distribusjon, vil man sitte igjen med mer av støtten per opplag for elektroniske aviser enn for papiraviser. Man premierer på denne måten å konvertere papirabonnenter til e-abonnenter uten at det finnes en tilsvarende betalingsvilje hos brukerne. De store avisene som tenker på egen inntjening, vil neppe gjøre det samme. Der er papirutgaven fremdeles den avgjørende forutsetningen for de digitale satsningene. Slik sett kan pressestøtten bidra til at de støttemottakende avisene velger en annen plattformstrategi enn det bransjen for øvrig regner som lønnsom og fornuftig.

Betalingsviljen for nettprodukter (alene) er i dag liten, selv om det gjøres seriøse forsøk mange steder på å øke betalingsviljen, slik høringsnotatet drøfter. De mest kraftfulle forsøkene på å ta betalt på nettet er likevel kombinasjonsløsninger, der abonnementet på papiravisen ligger i bunn.

Det framlagte forslaget til mediestøtte vil likevel oppmuntre de støtteberettigede avisene til å nedlegge den daglige papirutgaven, for i stedet å bli uke-/helgeavis på papir, kombinert med en daglig elektronisk avis.

Som et eksempel på hva den nye støttemodellen vil invitere til, kan man ta utgangspunkt i følgende scenario:

a) Støtteberettigede aviser (som Vårt Land, Nationen, Dagsavisen, Dagen og Klassekampen) legger ned papiravisa mandag til fredag, men opprettholder den på lørdag, samtidig som man kommer med en elektronisk avis på ukedagene.

b) Med bare én ukentlig papirutgave vil det være vanskelig å opprettholde dagens abonnementspris på over 3000 kroner årlig. Den vil derfor kunne senkes til for eksempel 1700 kroner.

c) Avisene vil likevel få nøyaktig samme beløp i pressestøtte, men egeninntektene vil være betydelig redusert. Dermed vil avhengigheten av pressestøtten øke.

d) Flere av de støtteberettigede avisene, som Klassekampen, har langt flere abonnenter på helgeavisa (som i Klassekampens tilfelle selges som eget abonnement) enn hverdagsavisa. Man vil kunne regne med at de fleste av disse vil slå til på et tilbud om en daglig elektronisk avis i tillegg til lørdagsavisen, mot en i denne sammenheng liten økning i prisen.

e) Våre utregninger viser at Klassekampen ved å legge ned papiravisen på hverdagene, senke abonnementsprisen til 1700 kroner og konvertere dagens lørdagsabonnenter til "dagsavisabonnenter" med en daglig elektronisk avis, vil kunne få 11,5 millioner kroner mer i

pressestøtte enn i dag. Samtidig vil endringen kunne oppfattes som en mindre tung redaksjonell satsning enn dagens. Det er mulig å se for seg at avisene velger å gi ut en relativt fyldig helgeavis, som vil fungere som et slags "flaggskip", mens den reelle satsningen på den daglige elektroniske avisen vil være mindre. Hvis ingen av de andre avisene, som Aftenposten, Bergens Tidende eller Dagbladet og VG, gjør det samme, vil man kunne argumentere for at støtteordningen har bidratt til at de riksdekkende meningsbærende avisene – som kan takke dagens svært presise støtteordning for at de har overlevd – sakte, men sikkert vil bevege seg i retning ukeavismarkedet, noe som relativt sett vil kunne svekke disse avisenes betydning i forhold til de større konkurrentene.

Samtidig er det klart at en slik ordning ikke er bærekraftig hvis alle de støtteberettigede avisene gjør det samme. Da vil rammene for dagens pressestøtteordning sprenges. Ettersom det er lite sannsynlig at departementet har tilgang til en Sareptas krukke, vil man i neste runde måtte regne med at det vil komme betydelige nedskjæringer i ordningen. Men da har allerede de støtteberettigede avisene svekket sin egen inntjening betydelig, og de vil derfor være langt mer sårbare for slike kutt enn i dag.

Departementet skriver i høringsnotatet at man ikke ser det "som sannsynlig at gruppen av tilskuddsmottakere vil bli vesentlig endret". Vi vil da gjøre departementet oppmerksom på at dette forslaget i realiteten vil åpne for at ukeaviser tas inn i ordningen. Noen ukeaviser har tildels betydelig opplag, og vil med relativt enkle midler og ressurser kunne utgi en daglig elektronisk avis i tillegg til ukeavisen på papir. Med bare en forsiktig økning i abonnementsprisen, vil en ukeavis som har tilsvarende opplag som Dagsavisen umiddelbart være berettiget til 40 millioner kroner i pressestøtte.

5. Økt avhengighet av staten

Det nye forslaget vil, som vi har vist i det foregående, gjøre avisene betydelig mer avhengig av statlig støtte enn i dag, noe som i seg selv er uheldig. Et generelt mål bør være at avisene som mottar pressestøtte samtidig blir stimulert til å hente inn maksimalt med egne inntekter. I dag utgjør pressestøtten i gjennomsnitt rundt 30 prosent av de meningsbærende avisenes driftsinntekter. Med den nye ordningen vil pressestøtteavhengigheten kunne øke til over 50 prosent.

6. Forslag til endringer

For å hindre et scenario som skissert over, bør det stilles krav om minimum tre papirutgivelser ukentlig for å klassifiseres som støtteberettiget dagsavis når dette er hovedmediet.

Departementet bør vurdere å innføre ulike satser for forskjellige plattformer, ettersom produksjonskostnadene er helt forskjellige. Hvis man ikke finner en løsning på dette, vil støtteordningen i betydelig grad presse dagens støtteberettigede aviser over på digital plattform, selv om inntjeningen er betydelig dårligere og derfor kan true avisens langsiktige overlevelsesmuligheter.

Ordningen bør gjøre valget av plattform og vekting av de ulike plattformene til et spørsmål som avisene helt og holdent kan avgjøre selv ut fra en vurdering av hva som vil tjene avisen og dens lesere best i et langsiktig perspektiv.

7. Krav om reell betaling

Utkastet til forskrift går inn for at man også kan få støtte for gratistjenester på nettet, i form av åpne nettsider. 10 prosent av produksjonsstøtten skal beregnes ut fra unike nettbrukere uten brukerbetaling. Dette oppfatter vi som et brudd med grunnprinsippet for pressestøtteordningen. Å innføre dette nå går i mot den internasjonale tendensen for aviser på nett hvor flere og flere jobber for å ta betalt for sine digitale tjenester. Det er viktig at produksjonsstøtten bygger opp om dette og ikke drar i motsatt vei. Det ville være paradoksalt hvis pressestøtteavhengige aviser nå skulle bli presset til å satse tyngre på gratis nettjenester, samtidig som svært mange andre konkurrerende aviser er i ferd med innføre betalingsløsninger.

8. Tak på mediestøtten

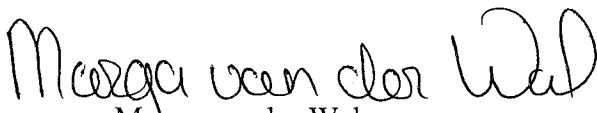
Vi er i utgangspunktet skeptisk til maksimumstak for pressestøtte, hvis man ellers oppfyller vilkårene. Hvis det likevel innføres, bør beløpet være på 50 millioner kroner, og det bør justeres i takt med konsumprisindeksen.

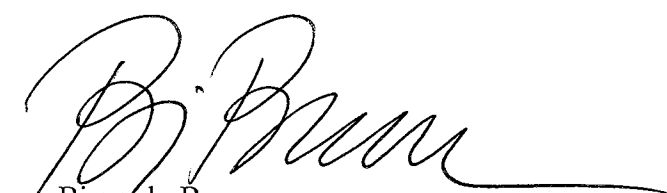
9. Generelle vilkår

Forskriften ønsker å gi avklaring på hvilke aviser som har rett til støtte. Slik teksten står nå mener vi at dagspressebegrepet er snevret inn ved at aviser «som i hovedsak inneholder stoff vinklet ut fra en spesiell faglig, politisk, ideologisk, religiøs eller etnisk bakgrunn» skal utelukkes. Vi regner ikke med at dette er et forsøk på stenge ute aviser som Vårt Land, Dagen og Klassekampen fra pressestøtteordningen, men slik det er formulert gir det ikke tilfredsstillende vern om aviser med en klar politisk eller religiøs ambisjon.

10. Reduksjon av støtten med ny forskrift

I departementets simulering av tilskudd etter ny forskrift legges det opp til at Klassekampen umiddelbart vil tape nærmere to millioner kroner. En såpass stor inntektsreduksjon vil kunne få relative store konsekvenser i en allerede vanskelig markedssituasjon. Ut fra de små driftsmarginene vi opererer med, er det vanskelig å kompensere et slikt tap. Vi ber derfor om at effekten av endringen i kompensasjonen for bortfall av statsannonser gjennomføres med en overgangsordning over tre år.

Marga van der Wal
daglig leder
Klassekampen AS

Bjørgulv Braanen
ansvarlig redaktør
Klassekampen